

24 april 2020 – Sector Advisory – Industrie

Ondernemen in tijden van corona

De gevolgen van het coronavirus voor ondernemers in de sector industrie

Sinds 12 maart is de samenleving enorm veranderd. Ondernemers moeten improviseren en anderhalve meter afstand houden lijkt het nieuwe normaal te worden. [ABN AMRO verwacht dit jaar](#) een krimp van de Nederlandse economie van 3,8 procent in een scenario waarbij de ‘lockdown’ twee maanden duurt en daarna stapsgewijs wordt opgeheven. De coronacrisis heeft daarom voor langere tijd grote gevolgen voor ondernemers in de industrie. ABN AMRO verwacht dat de Nederlandse industriële productie in 2020 met 10 procent krimpt.

Op korte termijn is crisismanagement nodig, maar tegelijk moeten ondernemers alvast verder kijken. In deze korte publicatie geeft ABN AMRO hier aanbevelingen voor.

Macro-economische groeiverwachtingen

	2019	2020	2021
Nederlandse economie			
BBP	1,8	-3,8	2,2
Part. consumptie	1,4	-5	4,5
Overheidsconsumptie	1,6	3,3	1,8
Investeringen	5,3	-8,2	-1,5
Uitvoer	2,4	-6,7	5,2
Invoer	3,1	-6,9	5,2
Werkloosheidspercentage	3,4	4,1	5,2
Internationaal (BBP)			
Eurozone	1,2	-4,3	1,6
VS	2,3	-4,8	3,4

Groeiverwachting sectoren (in volumes)

	2019	2020	2021
Agrarisch	1	-3,5	1,5
Food	1	-4	2
Industrie	-1	-10	8
Bouw	4	-4,5	-2,5
Vastgoed	7	1,5	-5
Retail	2,5	-8	6
Leisure	1,4	-25	30
Transport & Logistiek	1,5	-7	4
TMT	3	-1	0,5
Zakelijke Dienstverlening	3	-4	-0,5
Healthcare	3,1	3	3,5

Lees onze [sectorprognoses van 27 maart](#) voor de volledige toelichting.

ABN AMRO heeft net als de overheid [diverse maatregelen](#) getroffen om ondernemers direct te ondersteunen, onder meer via het verlenen van [uitstel van rente en aflossingen](#). De overheidsregelingen kunt u [hier vinden](#).

Invloed coronacrisis op de industrie

De industrie wordt op verschillende manieren hard geraakt:

1. Een aanbodschok als gevolg van het stilvallen van de productie bij toeleveranciers.
2. Lagere productie door minder aanbod van arbeid vanwege [hoger ziekteverzuim](#) en vertrokken [arbeidsmigranten](#).
3. Vraaguitval als gevolg van 'lockdowns', gesloten fabrieken van afnemers en sterk dalend [vertrouwen](#) en investeringsbereidheid bij ondernemers en [consumenten](#).

Anderhalve-meter-protocol is binnen de industrie goed te implementeren

Het lijkt erop dat het gebod anderhalve meter afstand te houden voorlopig van kracht blijft. De directe gevolgen daarvan voor industriële productieprocessen lijken vooralsnog beperkt. Fabrieken zijn veelal ruim opgezet en veel bewerkingsmachines werken automatisch of zijn op afstand aan te sturen. Ondernemingen proberen besmetting op de werkvloer tegen te gaan, bijvoorbeeld door het instellen van ploegendiensten [zonder ploegoverdracht](#). Andere aanpassingen op de werkvloer zijn: desinfectiepauses voor de gereedschappen, thuis omkleden, aanpassing van interne routing (bijvoorbeeld eenrichtingsverkeer op looppaden), plaatsing van schermen en het faseren van lunch- en koffiepauzes.

Kantoorpersoneel werkt zo veel mogelijk thuis. Bedrijfskantines, rookhokken en afhaalbalies worden opnieuw ingedeeld en gedeeltelijk afgeschermd met wanden van plexiglas. Bij verschillende bedrijven zoals ASML, VDL, NXP en Machinefabriek Boessenkool wordt [toegangscontrole](#) toegepast met [koortsscanners](#) om het personeel te beschermen.

Economische gevolgen coronacrisis enorm

De economische gevolgen van de coronacrisis zijn echter enorm. De kans dat de coronacrisis leidt tot een sterke afname van de orders en de omzet is zeer groot, maar kan wel sterk verschillen per afzetmarkt, subsector, toeleveringsketen en bedrijf. De toeleveranciers en producenten in de auto-industrie, vliegtuigbouw, horeca, sierteelt en (non-food) consumentenproducten worden momenteel het zwaarst getroffen. Het ene bedrijf moet sluiten door gebrek aan noodzakelijke onderdelen uit Italië of China, terwijl de buurman overuren draait bij de productie van [medische apparatuur](#), [beschermingsmiddelen](#) of flacons voor desinfecterende gels. De industrie werkt veelal internationaal, dus exportrestricties, afgesloten grenzen en hoge transportkosten maken het moeilijk om gereed product zoals machines te exporteren en met eigen monteurs te installeren. Veel gereed product is daarom tijdelijk opgeslagen, waardoor de laatste deelfacturen niet betaald worden. Hogere voorraden en langere debiteurentermijnen zorgen voor minder liquiditeit.

Acties voor de korte termijn

- ✓ Richt de organisatie en het bedrijf in op het anderhalve-meter-protocol, zodat de medewerkers veilig kunnen werken. Informeer naar het protocol bij de branchevereniging.
- ✓ Maak een scenarioanalyse en onderzoek welke effecten kunnen worden gemitigeerd.
- ✓ Ga proactief en op transparante wijze in gesprek met zakenpartners, zoals leveranciers, afnemers, verhuurders, personeel, bank, fiscus en aandeelhouders. Overleg over eventuele verlenging van betaaltermijnen, deelfacturatie, huurkorting, [opname vakantiedagen](#) of een extra kapitaalinjectie.
- ✓ Massaal thuiswerken stelt nieuwe eisen aan de IT-infrastructuur. Bekijk de tips van het [Agentschap Telecom](#).
- ✓ Investeer in de relatie met medewerkers, klanten en partners. Ga op zoek naar nieuwe afnemers en haak actief in op nieuwe productvragen zoals medische [schorten](#) en [plexiglasschermen](#).

Acties voor de lange termijn

- ✓ De grote, mondiale ketenafhankelijkheid zorgt voor veel verstoringen. Heroverweeg de mate van uitbesteding, de geografische spreiding van toeleveranciers, het aantal toeleveranciers, de hoogte van de [strategische voorraad](#) halffabricaten en het concentratierisico wat betreft afnemers, afzetmarkt en geografie.
- ✓ Investeer meer in automatisering en robotisering. Hoog-geautomatiseerde bedrijven ondervinden nu weinig last.
- ✓ Professionaliseer de IT-infrastructuur voor thuiswerken, digitaliseer de werkprocessen zo veel mogelijk.

- ✓ Organiseer nieuwe vormen van kennisoverdracht, idee-uitwisseling en arbeidspooling. Door corona zijn er weinig spontane, toevallige ontmoetingen die zorgen voor innovatie. Deze 'agglomeratievoordelen' van bijvoorbeeld Brainportregio en de Rotterdamse Haven staan nu onder grote druk. Het nieuwe [Covid-19 ResilientSociety](#)-platform is een voorbeeld waar online kennis wordt gedeeld en hackathons zoals [Hack Corona](#) worden georganiseerd.

Gevolgen van de coronacrisis voor uw branche			
Branche	Impact van 1,5 meter afstand op de werkvloer	Grootste bedreigingen coronacrisis	Kansen door coronacrisis
Basismetaal	Laag	Productiestop auto-industrie, logistieke problemen, lage investeringsbereidheid bij bedrijven en consumenten.	Exportrestricties voor China, mogelijke staatssteun.
Chemie & farma	Laag	Planning van onderhoud , import- en exportrestricties, logistieke problemen, vraagtuitval.	Striktere hygiënevoorschriften, toenemende vraag naar schoonmaakmiddelen en kunststof, opbouw nationale industrie voor kritieke chemicaliën en medicijnen.
Elektrotechniek en elektrische apparatenindustrie	Gemiddeld	Scherpe afname van consumentenvertrouwen, ondernemersvertrouwen en investeringsbereidheid.	Toenemende vraag naar apparatuur voor zorg, medische tests en laboratoria, thuiswerk-apparatuur.
Machinebouw	Gemiddeld	Scherpe afname van consumentenvertrouwen, ondernemersvertrouwen en investeringsbereidheid. Protectionistische maatregelen, inreisverboden voor installateurs en logistieke problemen.	Reshoring , robotisering en opbouw van nationale industrie voor kritieke systemen (medisch, beschermingsmiddelen, meetapparatuur).
Metaalbewerking	Gemiddeld	Productiestop auto-industrie, lage investeringsbereidheid en productie in industrie, landbouw, kassenbouw, bouw , infra en logistiek.	Toelevering (met spoed) aan producenten van bijvoorbeeld medische apparatuur.
Meubelindustrie	Hoog	Scherpe afname consumentenvertrouwen, lege winkelstraten, beperkte stand- en interieurbouw, lage bouwproductie, afnemend aantal verhuisbewegingen, afnemende vraag naar kantoorruimte en -meubels als gevolg van thuiswerken en wereldwijde recessie.	Interieuraanpassingen zoals separatieschermen en bewijzing in winkels, kantoren en zorginstellingen. Thuiswerkmeubilair inclusief nieuwe as-a-serviceconcepten.
Rubber & kunststof	Gemiddeld	Scherpe afname van consumentenvertrouwen en investeringsbereidheid, productiestop auto-industrie, lage bouwproductie. Ook recycelaatgebruik staat onder druk door goedkoop virgin granulaat en minder attentie voor duurzaamheid.	Verpakkingsmaterialen voor e-commerce, hygiëne-verpakkingen, separatieschermen en beschermingsartikelen .
Transportmiddelen	Hoog	Scherpe afname van consumentenvertrouwen, ondernemersvertrouwen en investeringsbereidheid. Overaanbod van transportmiddelen door scherpe afname van handel en goederentransport.	Elektrificatie, (autonoom) intern transport in distributiecentra.

Bovenstaande geeft beknopte informatie. Neem voor meer informatie contact op met onze sectorspecialisten:

David Kemps | Sector Banker Industrie | david.kemps@nl.abnamro.com

Albert Jan Swart | Sector Econoom Industrie & T&L | albert.jan.swart@nl.abnamro.com

Alexander Goense | Sector Analist Industrie & Energie | alexander.goense@nl.abnamro.com

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd. Het gebruik van tekst of cijfers uit deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Teksten zijn afgesloten op 24 april 2020 © ABN AMRO, april 2020